

УДК 338.241

Л.Г.ЧЕКАНОВА, канд. екон. наук,
В.І.СЕРГІЄНКО, Г.С.ВОЛИНСЬКИЙ, доктора екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ

Розглядається сутність інвестиційного клімату та чинників, що його формують в Україні за умов економічних перетворень. Проаналізовано проблеми залучення інвестицій в сфері житлово-комунального господарства. Запропоновано основні напрямки реформування державної інвестиційної політики за різними аспектами.

Під час проведення основних перетворень в економіці України та переходу до ринкової системи функціонування відбулися значні зміни, які пов'язані з питаннями власності, управління, фінансування розвитку інфраструктури, сплати послуг тощо. Відсутність комплексного підходу до впровадження ринкових відносин в економічній сфері, законодавчого забезпечення, необхідних інституційних перетворень в поєднанні зі значною фінансовою нестабільністю, недосконалістю механізму забезпечення гарантій щодо залучення кредитних ресурсів на фінансування капітальних інвестицій призвели до зростання кризового стану значної кількості підприємств та зниження їхньої інвестиційної привабливості, зокрема в сфері комунального господарства.

За сучасних умов господарювання обмеженість інвестиційних ресурсів стримує процес формування ринкової економіки України. Тому результативність інвестування значною мірою залежить від заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату.

Інвестиційний клімат – це передусім якість і прозорість середовища, в якому інвестор приймає рішення щодо економічної доцільності вкладення коштів й зважає на ризик.

До основних чинників, які формують інвестиційний клімат та визначають ступінь ризиків для інвесторів в Україні, слід віднести:

рівень розвитку продуктивних сил та стан розвитку інвестицій;

правове поле держави;

стан фінансово-кредитної системи;

інвестиційна активність фізичних та юридичних осіб;

статус іноземного інвестора;

наявність та якість гарантій в інвестиційній сфері тощо.

Оскільки головні джерела інвестицій формуються у виробництві, то велике значення має приріст валового внутрішнього продукту й національного доходу, що спрямовуються на накопичення капіталу. За результатами соціально-економічного розвитку України за 2000-

2002 рр. сукупні темпи зростання ВВП в Україні становили 20,4% (у фактичних цінах). Однак, якщо проаналізувати динаміку фізичного обсягу ВВП порівняно з 1990 р., то ситуація неприваблива. У 1999 р. економічний спад національної економіки склав 40,8% порівняно з 1990 р. й упродовж наступних трьох років досяг рівня 49,4% ВВП відносно 1990 р. Отже, для досягнення рівня справжнього економічного зростання Україні лишилося надолужити 50,6% фізичного обсягу ВВП 1990 р. Така ситуація значно знижує реальні можливості інвестування в основний капітал, інвестиційну активність та привабливість суб'єктів господарювання, залучення іноземних інвестицій в економіку України [1].

У сучасних умовах ринок цінних паперів також не сприяє розвитку інвестиційних процесів в економіці, оскільки він значною мірою визначається приватизаційними процесами. В цілому обсяги залучення інвестицій шляхом емісії цінних паперів у 2002 р. знизився на 3,5 млрд. грн., з яких більше 51% належить вексялям. Таким чином, частка цінних паперів у ВВП склала 0,35% (у 2002 р.), для порівняння: у Росії цей показник дорівнює 0,74%, Данії та США біля 80%.

З огляду на іноземне інвестування загальний рівень інвестиційної привабливості України залишається досить низьким, про що свідчать кредитні рейтинги країн (таблиця) [2].

Кредитні рейтинги країн світу

Країна	Кредитний рейтинг Standart&Poor's	Рейтинговий еквівалент Standart&Poor's	Кредитний рейтинг Moody's	Рейтинговий еквівалент Moody's
Бразилія	B+	14	B2	15
Болгарія	BB	12	B1	14
Колумбія	B+	14	Ba2	12
Індія	BB	12	Ba2	12
Індонезія	CCC+	16	B3	16
Йорданія	BB-	13	Ba3	13
Ліван	B-	16	B2	15
Пакистан	B	15	B3	16
Румунія	B+	14	B1	14
Росія	BB	12	Ba2	12
Туреччина	B-	16	B1	14
Україна	B-	16	B1	14

Іноземні експерти вважають, що незважаючи на теоретичну привабливість економіки України існують певні ризики інвестицій, здебільш політичного характеру. А саме: уряд працює неефективно; незадовільний хід реформ як загального плану – прийняття податкового й земельного кодексів, так і реформ у конкретних галузях економіки

(енергетиці, транспорті, металургії, житлової сфери тощо).

Сьогодні обсяги та динаміка залучення іноземних інвестицій, насамперед прямих, далеко не адекватні проблемам вітчизняної економіки. Їхня частка коливається у межах 4% ВВП, тоді як у Казахстані – близько 30%, Прибалтиці – понад 90%. Щоправда, існують великі іноземні компанії, які довгий час працюють в Україні, а саме – „Кока-кола”, „Макдональдз Юкрейн ЛТД”, „Каргіл”. Але слід відзначити галузевий розподіл прямого іноземного інвестування. На харчову промисловість і торгівлю припадає близько 16% капіталу, фінансову сферу – 8%, на аграрний сектор – 2%. Проблемними залишаються інвестиції у сферу житлового господарства. Однак, деякі комунальні підприємства України в різному ступені займаються реалізацією інвестиційних проєктів, залучаючи як власні, так і бюджетні кошти, кошти з вітчизняних та іноземних джерел фінансування.

У 2001 р. у межах Програми технічної допомоги, яка фінансувалась АМР США, було отримано наступну інформацію щодо реалізації інвестиційних проєктів підприємств водо-, теплопостачання та водовідведення з точки зору джерел фінансування.

За джерелами фінансування інвестиційні проєкти диференційовані так: за рахунок власних коштів підприємств – 67, бюджету міст – 17, кредитів комерційних банків – 1, міжнародних кредитів та гарантій – 7, державного бюджету та ін. – 8%.

Аналіз результатів дослідження свідчить, що основними напрямками реалізації інвестиційних проєктів комунальними підприємствами було обрано наступні:

- фінансування заходів організаційного характеру (зміна організаційно-правової форми, створення нових підрозділів та ін.);

- фінансування заходів економічного характеру (зміна тарифної політики, управління дебіторською та кредиторською заборгованостями тощо);

- комп'ютеризація фінансово-планової діяльності й автоматизація виробничих процесів;

- впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій, технічних інновацій;

- робота зі споживачами, рекламна діяльність.

Основною причиною низької інвестиційної привабливості підприємств комунального господарства є зростання обсягів заборгованості населення за житлово-комунальні послуги. Так, заборгованість населення за житлово-комунальні послуги в Харківському регіоні має стійку тенденцію до зростання: у 1996 р. вона склала 20596 тис. грн., а на кінець 2004 р. – 738054 тис. грн., тобто зросла у 36 разів [3].

При цьому спостерігається незадовільний технічний стан основних засобів (більш ніж 30% водопровідно-каналізаційних мереж знаходяться в аварійному стані), використовується морально застаріле обладнання й технології. Питомі витрати матеріальних та енергетичних ресурсів у 2-3 рази перевищують аналогічні показники розвинених країн Європи. Тому більшість підприємств галузі є збитковими. У 2003 р. обсяги збитків склали 1,1 млрд. грн.

З вищевикладеного можна зробити висновок, що головними проблемами в інвестиційній сфері є:

- великий дефіцит власних джерел інвестиційних ресурсів у підприємств, передусім прибутку;
- неефективна амортизаційна політика;
- відсутність механізму довгострокового кредитування підприємств;
- нерозвиненість у достатній мірі ринку капіталів;
- відсутність пріоритетів у здійсненні державної інвестиційної політики.

До основних напрямків реформування державної інвестиційної політики можна віднести такі аспекти [4]:

1. Головними джерелами інвестування повинні стати кошти підприємств і організацій у вигляді прибутку та амортизаційних відрахувань.

Необхідно запровадити податкові стимули для інвестиційно-інноваційної діяльності й розвитку суб'єктів господарювання. Після прийняття Податкового кодексу слід запровадити п'ятирічний мораторій на внесення змін до податкової системи, якщо вони не полегшують податкового навантаження.

Треба прискорити реформування амортизаційної системи шляхом її лібералізації, посилення інвестиційної спрямованості, упровадження прогресивних форм оновлення основних фондів.

2. Бюджетні інвестиційні ресурси повинні надходити в ті галузі, які є малопринавливими для приватного інвестора, але необхідні для забезпечення життєспроможності економіки. Великого значення слід надати цільовому кредитуванню інвестиційних проектів на пільгових умовах.

3. Розширення цільового банківського кредитування галузей і виробництв, визначених як пріоритетні. Банківський сектор повинен перейти на довгострокове кредитування.

4. Кошти населення можуть стати важливим складником інвестиційних ресурсів за умов підвищення рівня реальних доходів, стимулювання заощаджень та акумуляції тимчасово вільних грошових ресурсів

населення на потреби інвестування, відновлення довіри до вітчизняних кредитно-фінансових установ.

5. Фондовий ринок повинен отримати подальший розвиток. Має стати розгалуженішою його інфраструктура, досконалішою – правова база. Формування законодавчої бази фінансових ринків має відбуватися через прийняття кодексу корпоративного управління і нових законів „Про акціонерні товариства”, „Про цінні папери та фондову біржу” тощо.

6. Створити агентство із залучення іноземних інвестицій. У всьому світі такі агентства, кількість яких протягом 80-90-х років минулого століття зростає у 5 разів, є головним інструментом залучення іноземних інвестицій.

У цілому ж в Україні створено всі умови для виведення інвестиційних процесів на європейський рівень. Для цього потрібна лише злагоджена система роботи усіх гілок влади.

1. Послання Президента України до Верховної Ради „Про внутрішнє і іноземне становище України у 2002 році”. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України. – 2002.

2. Брыль Р. Инвестиционный аппендикс // Бизнес. – 2003. – № 22. – С.17.

3. Харківська область в 2003 році (Статистичний щорічник). – Харків, 2004.

4. Федоренко В.Г. Инвестознавство. – 2-е вид., переробл. – К.: МАУП, 2002. – 408 с.

Отримано 28.12.2005

УДК 330.341.1 : 332.12

І.Г.ОНИЩУК, канд. екон. наук
НДІ „Проектреконструкція”, м.Київ

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Досліджуються питання розроблення нових форм ефективного управління територіальними утвореннями та пропонуються шляхи прискорення соціально-економічного розвитку.

Усі негативні чинники розвитку суспільства зводяться в першу чергу до економічних та соціальних. Економічні негативні риси сучасного господарювання в країні характеризуються деіндустріалізацією економіки, її сировинною структурою та все більшою залежністю від зовнішніх чинників, технологічним та інтелектуальним відставанням від розвинутих країн.

У соціальному плані – це зростання бідності населення, різке розшарування суспільства на бідних та багатих, декваліфікація та пау-